

בית כנסת שהפך ל...מחסן

מאת י. אד

למעלה מעשרים שנה משמש בניין בית כנסת למחסן של האוניברסיטה. האם ייתכן דבר זה בירושלים עיר הקודש? מסתבר שכן. המדובר הוא בבית כנסת, שהוקם בשכונת "תלפיות", ומאחר שלא היו כספים להשלמתו, נשאר הבניין עומד לא גמור. בסיומה של מלחמת השחרור הפך למחסן של האוניברסיטה, אך בשעה שהאוניברסיטה פינתה את כל הבניינים שניתנו לה בעיר, בתוכם את בנייני "טרה סנטה" ו"רטיסבון", ששימשו לה כמשכנים זמניים, הרי את בית הכנסת בתלפיות לא פינתה עד היום.

ר' ש"י עגנון. בפגישה זו אמר מר עגנון כי לדעתו אין האוניברסיטה צריכה לדרוש דמי פינוי והוא מוכן לפנות אל האוניברסיטה שתוותר על כך. מר עגנון הציע להרב שטרן לעלות לארץ ולשמש כרב של בית כנסת זה, בהתחשב בכך שהוא מארח גו יהודים מארה"ב להקמת קריה בירושלים. בסיומה של פגישה זו כתב מר עגנון מכתב אל יו"ר הד מועצה הדתית בירושלים, הרב ד"ר ויינשטיין ובו אומר הוא כדלהלן: "שמחה גדולה היא לי שנתתם דעתכם על הקמת בית תפילה פה תלפיות, כי בצרה גדולה אנחנו. מתפללים לנו בתוך צריף רעוע שקשה ישיבתו לזקנים ונערים בקיץ ובחורף, ולואי שנזכה על ידכם במהרה בימינו להתפלל בבית תפילה. ושמוח אני ששמעתו מפי הרב ד"ר ויינשטיין יצ"ו שרב ד"ר ר' שמואל טובי שטרן יצ"ו נותן את ידו וכוחו לעשות לנו בית תפילה ותבוא עלייכם ברכה".

לאחר כל זה עומד עדיין הבניין בשממונו ומשמש מחסן של האוניברסיטה זה 20 שנה. האוניברסיטה, שקיבלה בינתיים את בניינה על הר הצופים ופינתה בנייני כנסיות בעיר, (טרה סנטה, רטיסבון) אינה חוש-

צו הקניה לעיריה, אלא שהתברר שבצו זה לא הותנה התנאי שהעיריה תתחייב לייצג את הבניין לבית כנסת. ביום 29 לאוקטובר 1964 נרשם הרכוש על שם העיריה. בחודש מרס 1965 הוגש לעיריה ערעור על צו הקניה, על יד אגודת עיר גנים תלפיות. מתוך ערעור זה התברר שהאוניברסיטה משלמת שכר דירה של 600 ל"י לחודש עבור הבניין לאגודת עיר גנים תלפיות. שכר הדירה נכנס לקופת האגודה והצטבר עד ל-40 אלף ל"י. הרב שאר ישוב כהן, סגן ראש העיר, שטיפל בעניין פנה לאוניברסיטה וביקש העתק הדיווח, אך לא נענה. יש להניח שאין כל חוזה שכירות. למעשה, מבחינת

עד היום טרם ברור מי נתן את הושות לאוניברסיטה לקבל את הבניין לרשותה, ייתכן שהמושל הר צבאי דאז, ד"ר דב יוסף, וייתכן שגורמים אחרים. בכל אופן, האוניברסיטה דורשת דמי פינוי. גם לא ברור כמה משלמת האוניברסיטה דמי שכירות על הבניין ולמי היא משלמת.

חקירת הפרשה

כל הפרשה נתבררה כאשר מש-זחת מתושבי תלפיות פנתה לשר הדתות, ד"ר ז. ורהפטיג, וביקשה ממנו לגאול את בית הכנסת מ-שממונו. בפגישה זו גודע לשר הדתות כי בתלפיות עומד בניין מפור-אר שנועד לבית כנסת, אלא שהוא משמש כמחסן כל השנים, בה בע-שעה שתושבי תלפיות מתפללים ב-צריף. הדבר היה בשנת תשכ"ח. מני אז החל משרד הדתות בטיפול כדי לברר מיהם בעלי הבית של הבניין ומה ניתן לעשות כדי לגאול אותו ולהעמידו שוב כבית כנסת. משרד הדתות הטיל על יו"ר ה-מועצה הדתית דאז בירושלים לבדוק את הבעיה. ר' שמואל כהן ויינ-גרסון, יו"ר המועצה, ערך חקירה על כל הפרשה המזוהה והגיש תי-צ"א את חקירתו למשרד הדתות.

בדו"ח שלו הוא כותב, כי נתבר-רו לוי תולדות בניין בית הכנסת והם: היוזם להקמתו היה מר-דכי כספי ז"ל, בשעתו קונסול כבוד של לטביה בירושלים, ממייסדי שכונת תלפיות. הוא היה הרוח החיה של בניית בית הכנסת. לשם כך גם נערכה מגבית בין תושבי הר שכונה. הוקמה ועדה לשם הקמת בית הכנסת. היו כמה הצעות למתן שם: בהתחשב בכך שהוא עומד על גבעה המשקיפה על הר הבית, הציעו לקראו "מול הר הבית", או "תלפיות", "מול מקום המקדש" ו-עוד. נשיאות הוועדה מנתה אישים כפרופ' יוסף קלוזנר, פרופ' מ. צ. סגל, הסופר ש"י עגנון ועוד. בוועדה עמדו להכיל גם את ראש העיר ריה דאז, ד"ר חלדי הערבי. החלו בבניין ונערכה גם חנוכת הבית ב-נכחות רבנים מכובדים בירושלים. תמונה מן הסקס נשארה עד היום. בתמונה רואים את הרב קופרשטיין זצ"ל, הרב מראדין, הרב קלמנס זצ"ל, חבר הרבנות הראשית דאז הרב יהושע צימבליסט, הרב מאיר סטלביץ זצ"ל וייבדלו לחיים, הרב ש"י זווין והרב ש. קיפניס, כולם מרבני רוסיה, שעלו לארץ, אשר השתתפו בחנוכת הבניין, שבו אף נערכו תפילות.

בינתיים פרצה מלחמת השחרור והבניין שימש כעמדת תצפית של ההגנה מול הכפר הערבי צור בא-הר. בעקבות מלחמת השחרור עזבו רבים מן התושבים את השכונה מר כספי, שהיה כאמור, הרוח החיה, נפטר. הבניין הועמד לרשות האוניברסיטה, בהסכמת מר קליין, מ-תושבי השכונה, שאף הוא נפטר.

מזימה לשיקום

ר' שמואל כהן ווינגרטן החל במזימה עם תושבי השכונה, כדי ל-שקם את הבניין. נפגש גם עם הר סופר ש"י עגנון, מתושבי השכונה, הדר סמוך לבניין. מר עגנון אמר לו כי הבניין עומד על גבעה ונתון לרוח פורצים, ולכן יש חשש להצי-טננות של המתפללים. הועלו כמה הצעות; למכור את הבניין ולבנות בית כנסת במקום אחר בשכונה, או להביא לבניין זה ישיבה.

גבאי בית הכנסת בצריף שבי שכונה שכנעו את שר הפנים כי ישביר את הבניין לרשות העיריה, בהקווה שבתמורתו יקבלו מן העיר-ריה מגרש אחר וכספים להקמת בית כנסת. שר הפנים נענה להם ונתן

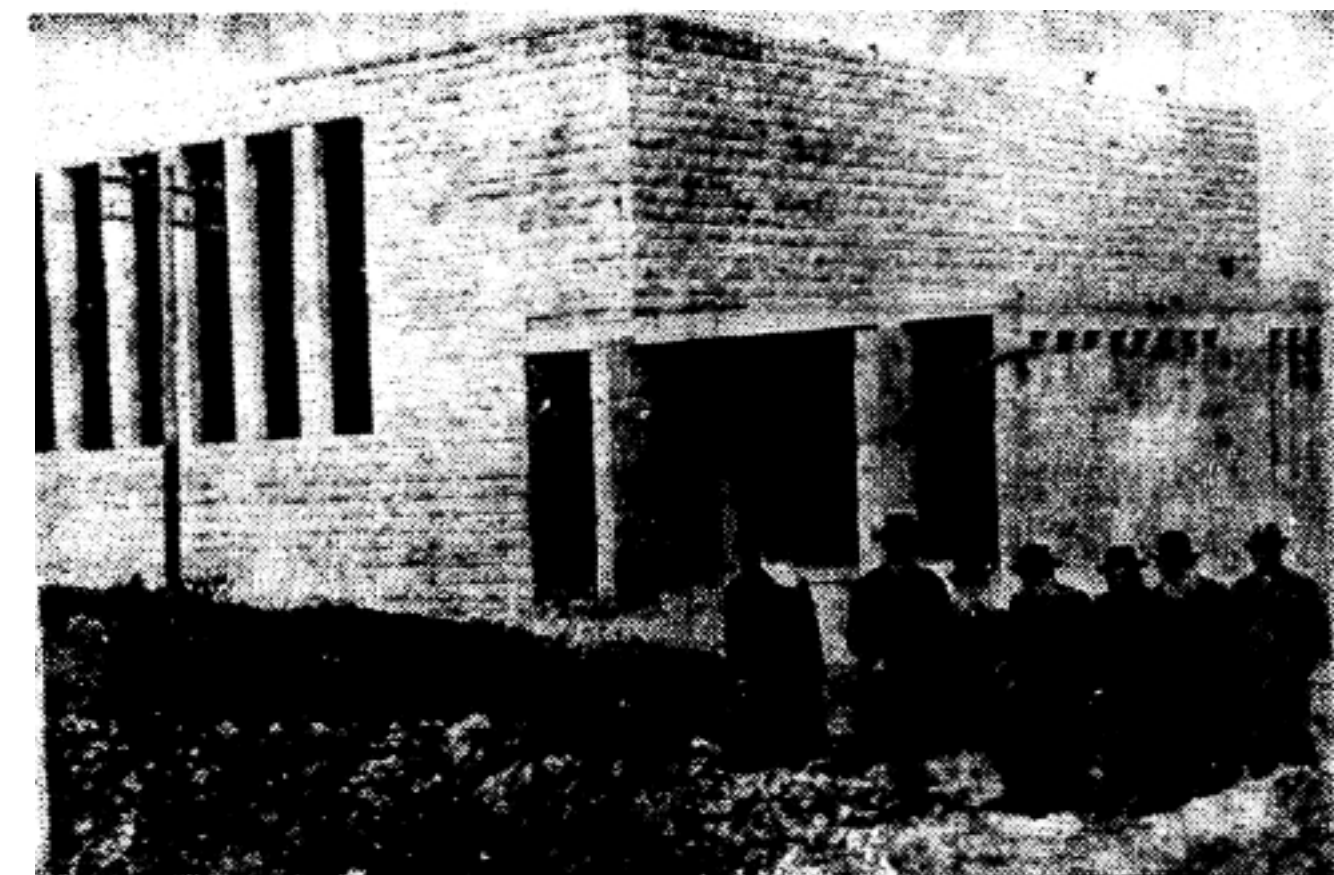
צירתו האדריכלית, אין הבניין יכול לשמש לשום מטרה אחרת, הן מא-שר לבית כנסת. התברר גם שב-שנת תרצ"ז הותרם הבניין על ידי הצבא הבריטי והותר רק אחרי סיום המנדט. ברור שהשכרתו לאוניבר-סיטה על ידי גורם כל שהוא מה-זוה מעילה בכספי המקדש.

היועץ המשפטי של משרד הדתות, עו"ד ח. חפץ, לאחר שפנה קודם לכן לאגודת עיר גנים ולא נענה, פנה לנאמן הציבורי במשרד הסעד וביקש לדאוג כי הבניין יוחזר ל-ייעודו. אגודת עיר גנים תלפיות, ערערה על צו ההקניה של שר הפנים, שלפיו הועבר הרכוש ל-עיריה בערעור שנתברר בפני השופט שרשבסקי בירושלים, הסכימה העיריה שהבניין ישמש בית כנסת, בתנאי שתוך 12 חודש תגיש האגודה תכנית להשלמת המבנה ותוך 5 שנים תבוצע התכנית להשלמת בית הכנסת. פסק הדין ניתן בכ"ח אייר תשכ"ח. פסק דין זה אישר למעשה שהשימוש בבניין מותר רק לצורך בית כנסת.

הבעיה הועלתה גם בפגישה ש-קיים שר הדתות עם ראש העיר, מר סדי קולק, במעמד הרב שאר ישוב כהן זמר ב. דובדבני. מר קולק הודיע שהאוניברסיטה הבטיחה לפ-נות את הבניין, תוך תשלום סמלי. עו"ד של אגודת עיר גנים, מר ע. סיוון, ביקש שמשרד הדתות יקציב 70 אלף ל"י להשלמת המבנה. מש-רד הדתות הודיע כבר בתחילת הר טיפול, כי הוא מוכן להשתתף ב-מימון השלמת המבנה.

כי בצרה גדולה אנחנו

הרב ד"ר ד"ר י. ויינשטיין, יו"ר המועצה הדתית בירושלים, החל ל-התעניין בית כנסת זה, ובזמן הר אחרון עורר את הרב ט. שטרן מ-מיאמי ביץ', שהקים ליד המועצה הדתית קרן סטיפנדיות לבני ישי-בות, שיקבל על עצמו את המשימה של השלמת המבנה. הרב שטרן הציע למר זליג כהן ממיאמי ביץ' שיתן תרומה של 50 אלף דולר, בית הכנסת ייקרא על שמו. הרב ויינ-שטיין והרב שטרן נפגשו עם הסופר

בת כלל לפנות את בניין בית הר כנסת... יש לציין כי מאז שנודע הדבר לשר הדתות, אין הוא מרפה מן העניין, מורו ומטריד את כל הגור-מים, כדי לשחרר את בית הכנסת ולייעדו למסרתו.